

перші спроби переростуть в хворобу залежить від потреби в зміні свідомості в більшій або меншій мірі від схвалення оточуючих, віку тощо. Другий етап – пошукова адитивна поведінка. Характеризується пошуком наркотичної речовини та експериментуванням з наркотичними речовинами. Індивідуальної психологічної залежності поки немає, але може сформуватися групова психологічна залежність. Третій етап відзначається переходом адитивної поведінки в хворобу. На це впливає ряд чинників: соціальних (нестабільність суспільства, рівень життя, міграція тощо); соціально-психологічних (незрілість особистісної ідентифікації, висока потреба в зміні стану тощо); біологічних (порушення процесів детоксикації в організмі, агресивна природа наркотичної речовини тощо.) [1 с. 32-34].

Як підкреслює науковець А. Й. Капська, синдром залежності – поєднання фізіологічних, поведінкових, а також когнітивних явищ, при яких наркотичні речовини займають перше місце в системі цінностей людини [2 с. 70].

Таким чином, наркотизм – це соціальне явище, яке носить масовий характер адиктивної поведінки, котра сприяє формування особливих соціальних груп, формування субкультури і особливих відносин в соціумі. Наркоманія – це хвороба, що характеризується непереборним бажанням людини вживати наркотики як наслідок формування психічної та фізичної залежності, яка носить стійкий характер. Зважаючи на вище означене, ми можемо зробити висновок, що наркотична залежність є проявом адитивної поведінки особистості.

Список використаних джерел

1. Гоголева А. В. Аддиктивное поведение и его профилактика. Москва-Воронеж. Московский психолого-социальный институт; Издательство НПО «МОДЭК». 2002. 240 с.
2. Капська А. Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А. Й. Капська, О. В. Безпалько. Р. Х. вайнола; Загальна редакція А. Й. Капської. Київ. 2002. С.70.
3. Литвинчук Л. М. Основні підходи до вивчення проблеми наркотичної залежності. Актуальні проблеми психології. Том V. Випуск 16. Київ. 2016. С. 110.
4. Сердюк О. О. Еволюція соціальних поглядів на наркотизм. 2005. Режим доступу https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2005/04/68-78__no-2-3__vol-7__2005__UKR.pdf

Степаненко К. В.,

студентки II курсу магістратури, гр. МФРп-191

Науковий керівник – Поленкова М. В., канд. екон. наук

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПРОБЛЕМА ФРУСТРАЦІЇ В ПСИХОЛОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

Вивченню проблеми фрустрації присвячено велику кількість зарубіжних та вітчизняних експериментальних досліджень у галузі загальної, вікової, спеціальної психології.

На сучасному етапі розвитку науки ряд дослідників розглядають фрустрацію в контексті більш широкої проблеми переживання людиною кризових ситуацій життя. Явище фрустрації також досліджено у зв'язку з виникненням різноманітних поведінкових та емоційних реакцій людини (Р. Б. Аугіс, Г. О. Балл, Л. Ф. Бурлачук), взаємозв'язку фрустрації та агресії (Л. Берковіц, Дж. Доллард, Л. Дуб, Н. Міллер), впливу фрустрації на діяльність людини, розвиток її особистості (А. О. Вовк, О. О. Данилова, М. М. Димшиць, О. О. Коротаєва), взаємозв'язку між особливостями емоційних, поведінкових реакцій у стані фрустрації з інтелектуальними, особистісними, індивідуально-типологічними особливостями людини, їхньою професійною чи національною належністю (Ю. В. Бушов, О. І. Кукіна, О. В. Махнач, К. З. Турбаєва). Разом з тим явище фрустрації залишається недостатньо вивченим, продовжується конкретизація сутності наукового поняття „фрустрація”, вивчаються ефекти впливу фрустрації на поведінку та діяльність людини [1, с. 19].

Існують щонайменше два основних підходи до визначення терміна „фрустрація”. За першим фрустрація визначається як блокування цілеспрямованої поведінки людини, порушення планів, знищення задумів, як непереборні перешкоди чи обструкції на шляху до задоволення будь-яких життєвих потреб.

Друге визначення поняття фрустрації пов'язують із внутрішньою емоційною реакцією людини, зумовленою тим чи тим обмеженням або перешкодою на шляху до мети. Деякі дослідники визначають фрустрацію як психічний стан, що виникає внаслідок протидії чинників, які блокують задоволення потреби, перешкоджають досягненню мети [2, с. 12].

До найважливіших умов виникнення стану фрустрації належать:

– наявність потреби як джерела активності, мотиву як конкретного прояву потреби, мети та плану дій;

– наявність опору – перешкоди-фрустратора [2, с. 22].

З психофізіологічного боку фрустрація виникає, коли організм натрапляє на більш чи менш непереборні перешкоди або обструкції на шляху до задоволення будь-яких життєвих потреб. Зазвичай, стан фрустрації є достатньо неприємним та напруженим для того, щоб людина не намагалася позбутися його. [3, с. 89].

На соціально-психологічному рівні фрустрація супроводжується гамою негативних емоцій, які здатні дезорганізувати свідомість та діяльність. За висловом В. М. М'ясищева, фрустрація – це і розчарування, і непокоєння, і розпач, і відчай. За невдачею може слідувати стан невпевненості, людина може проявляти роздратованість, пригніченість, зовнішню та внутрішню агресію, гнів, депресію [3с.107].

Фрустрацію можуть викликати предмети, явища об'єктивної дійсності через певне ставлення до них індивіда]. Згідно з принципом ситуаційності причинами виникнення стану фрустрації є кризові ситуації.

Ситуація, коли суб'єкт зіштовхується з „неможливістю реалізації внутрішніх потреб власного життя”, з проблемою потенційної чи

актуальної загрози задоволення основних потреб, з якої він не може вийти чи вирішити її в короткий час звичним способом, характеризується як кризова ситуація, ситуація фрустрації [3, с.202].

Необхідними ознаками ситуації фрустрації згідно з більшістю визначень є наявність сильної вмотивованості досягти мети (задовольнити потребу) і подолати перешкоди, які ускладнюють її досягнення.

Хоча фрустрацію дослідники часто розглядають у патологічному плані, цей стан може проявлятися й у більш „м'яких” формах, в окремих випадках навіть мати позитивне значення. Фрустрація в одних випадках мобілізує людину на досягнення віддаленої в часі мети, підвищує силу мотиву. Однак при цьому форми поведінки можуть мати імпульсивний та ірраціональний характер. В інших випадках фрустрація демобілізує людину, яка або намагається вийти з конфліктної ситуації (недосяжна мета виконується подумки або тільки частково чи вирішується подібне завдання), або взагалі відмовляється від діяльності.

Негативний вплив стану фрустрації відображається й на особистості людини загалом. Поки потреба не є задоволеною, не досягнута мета завдання, людина буде перебувати в стані незадоволення своїми потребами, а відповідно й самою собою. Оптимальний психічний стан може бути створений успішним задоволенням головної потреби й упевненістю в задоволенні інших потреб.

Список використаних джерел

1. Киршбаум Э. И. Еремеева А. И. Фрустрация. *Психические состояния.*; сост. и общ. ред. Л. В. Куликова. СПб. : Изд-во „Питер”, 2000. С. 388 – 193.
2. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К. : Рад. шк., 1989. – 608 с.
3. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості: монографія. К. : ТОВ «КММ», 2006. 240с.
4. Палій А. А. Диференціальна психологія: навчальний посібник. К. : Академвидав, 2010. 432 с.

Тимофєєва К. О.,

студентка ІІ курсу магістратури, гр. МСПДп-191

Науковий керівник – Філіпович В. М., канд. психол. наук

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНИХ ПРОГРАМ ПРОФІЛАКТИКИ ЩОДО ПОДОЛАННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ В ПІДЛІТКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

На сьогодні, проблеми, які постають перед підлітками, створюють велике занепокоєння серед суспільства. Велике значення для сучасних підлітків є створення та реалізація системи профілактичного впливу для зменшення негативної та асоціальної поведінки.